

Розділ IV. ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

DOI: 10.33766/2524-0323.97.169-181

УДК 342.95: 614.2

Теремецький В. І., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль, Україна)

e-mail: vladvokat333@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2667-5167>

Подзіров А. О., суддя Луцького міськрайонного суду Волинської області (м. Луцьк, Україна)

e-mail: Andrii.podzirov@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4101-9392>

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ

У статті зазначено, що медичний туризм характеризується поєднанням суб'єктів публічного та приватного права на основі багатогранності приватно-правової природи суспільних відносин у сфері медичного туризму. Саме суб'єкти публічного права – суб'єкти владних повноважень відіграють ключову роль у забезпеченні адміністративно-правового регулювання медичного туризму в Україні.

Авторами встановлено відсутність ґрунтовних теоретико-правових досліджень, предметом яких є правовий статус суб'єктів владної влади у сфері медичного туризму. Сформульовано визначення поняття «суб'єкт владних повноважень у сфері медичного туризму».

На підставі аналізу Закону України «Про туризм», Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначено суб'єктів владних повноважень, які забезпечують адміністративно-правове регулювання медичного туризму в Україні. До таких суб'єктів віднесено: Верховну Раду України; Кабінет Міністрів України; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів – Державне агентство розвитку туризму; центральний орган виконавчої влади України у сфері охорони здоров'я – МОЗ України; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичної допомоги населенню – Національна служба здоров'я України; Міністерство закордонних справ України; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури та інформаційної безпеки – Міністерство культури та інформаційної політики України; Рахункова палата України; місцеві державні адміністрації; органи місцевого самоврядування, а також інші органи в межах їх компетенції. Авторам обґрунтовано необхідність розробки спеціального нормативно-правового акта – Закону України «Про медичний туризм України». Указано, що однією з особливостей запропонованого Закону України «Про медичний туризм» має бути відображення особливостей правового статусу суб'єктів медичного туризму на різних рівнях, закріплення їх завдань, повноважень, а також закріплення прав, обов'язків та державних гарантій.

Ключові слова: медичний туризм, оздоровчий туризм, правове регулювання туристичної діяльності, суб'єкти владних повноважень, адміністративно-правове регулювання.

Постановка проблеми. Медичний туризм – це окремий напрям туризму, який спрямований на отримання конкретно визначеної медичної допомоги та передбачає лікування гострих і хронічних захворювань або проведення медичних маніпуляцій за межами місця проживання [1, с. 155]. Оскільки відносини у сфері медичного туризму тісно пов'язані зі сферою охорони здоров'я та туристичною діяльністю, то в них бере участь широке коло суб'єктів. Правове становище суб'єктів медичного туризму суттєво відрізняється від функцій, які вони виконують у досліджуваній сфері. Для медичного туризму характерне поєднання суб'єктів публічного та приватного права, з огляду на поліаспектну приватно-публічну правову природу суспільних відносин у сфері медичного туризму, і саме суб'єкти публічного права – суб'єкти владних повноважень – відіграють ключову роль у забезпеченні адміністративно-правового регулювання медичного туризму в Україні.

Проблема дослідження правового становища суб'єктів владних повноважень у сфері медичного туризму зумовлена декількома факторами. По-перше, відсутністю визначення на законодавчому рівні кола суб'єктів владних повноважень у вказаній сфері. По-друге, відсутністю законодавчого закріплення компетенції суб'єктів владних повноважень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових досліджень у сфері правового регулювання медичного туризму дає підстави стверджувати, що на теоретико-правовому рівні дослідженню правового становища суб'єктів медичного туризму приділено недостатньо уваги. Існують праці вчених, що фрагментарно розкривають правове становище надавачів послуг у сфері медичного туризму та споживачів таких послуг.

Так на необхідність фіксування в декларації (договорі) з лікарем можливості участі третьої сторони – страховика або представника, який, згідно з новим законодавством, має право давати згоду на посмертне донорство, указано в працях, присвячених проблемам початкового етапу медичної реформи в Україні [2]. У публікаціях більш вузького профільного характеру визначено основні організаційно-правові проблеми проведення трансплантації органів та анатомічних матеріалів в Україні, зокрема вказано на недостатність правового регулювання відносин у процесі трансплантації між донорами, реципієнтами та медичними працівниками [3]. У науковому середовищі також приділено увагу науковому обговоренню питань, пов'язаних з етичною стороною ксенотрансплантації як перспективного вектору розвитку медичної науки, що в найближчому майбутньому може дозволити компенсувати дефіцит донорських людських анатомічних матеріалів [4].

Деякі питання правового становища суб'єктів медичного туризму частково розкриваються в працях Є. С. Гнедика «Правове регулювання господарської діяльності у сфері медичного туризму» [5], а також М. В. Семенової «Господарсько-правове регулювання туристичної діяльності» [6]. Утім ґрунтовні наукові пошуки, предметом яких є дослідження правового становища суб'єктів владних повноважень у сфері медичного туризму практично й досі відсутні.

Формулювання цілей. Метою статті є визначення кола суб'єктів владних повноважень у сфері медичного туризму, особливостей їх правового становища, а також розробка науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на удосконалення адміністративно-правового регулювання в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Основу правового регулювання туристичної діяльності в Україні становить Закон України «Про туризм» [7]. Однак цей закон не розкриває специфіки суб'єктного складу відносин у сфері медичного туризму. І це не дивно, оскільки відобразити специфіку правового регулювання окремих видів туристичної діяльності та специфіку правового становища суб'єктів і компетенцію кожного з видів туристичної діяльності у межах одного нормативно-правового акта неможливо.

Відносини у сфері медичного туризму є міждисциплінарною правовою категорією, оскільки виникають на межі різних галузей права, як наслідок, на регулювання правовідносин у сфері медичного туризму одночасно поширюється цивільно-правовий, господарсько-правовий та адміністративно-правовий механізми правового регулювання та їх специфічні методи правового регулювання [8]. Тому і суб'єктів відносин у сфері медичного туризму варто виділяти як суб'єктів публічного та суб'єктів приватного права. Саме суб'єкти публічного права відіграють ключову роль у забезпеченні розвитку медичного туризму в Україні, його організації на міжнародному рівні, правовому регулюванні та захисті всіх учасників відносин у сфері медичного туризму.

Адміністративно-правове регулювання медичного туризму в Україні здійснюється через органи державної влади – суб'єктів владних повноважень. Як зазначається в літературі, застосування регулюючого впливу держави в різних сферах суспільного життя є суворою необхідністю з метою захисту, зрештою, прав споживачів. Це твердження є особливо актуальним і у сфері медичного туризму, у якому формування туристичного продукту передбачає надання медичних послуг [9, с. 81]. На жаль, сьогодні законодавчо не визначено перелік суб'єктів владних повноважень у сфері медичного туризму. Унаслідок цього в законодавстві, що регулює медичний туризм, не відображено перерозподіл функцій між органами державної влади та не визначено їх компетенції у сфері адміністративно-правового регулювання медичного туризму.

Суб'єкти владних повноважень характеризуються тим, що можуть бути юридичною особою, колективним утворенням без статусу юридичної особи, індивідуальним суб'єктом. Однак незалежно від організаційно-правової форми (юридична особа, колективне утворення без статусу юридичної особи, індивідуальний суб'єкт) суб'єкт владних повноважень завжди наділений адміністративною компетенцією (публічними повноваженнями), яку він набуває і здійснює в порядку, передбаченому нормами адміністративного права, яка виникає та припиняється на підставі норм адміністративного права [10, с. 41].

Законодавче визначення поняття «суб'єкт владних повноважень» закріплено в п.7 ч.1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України [11]. Тож визначати коло суб'єктів владних повноважень у сфері медичного туризму будемо з аналізу

норм Закону України «Про туризм» та Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [12] та Кодексу адміністративного судочинства України. Поняття «суб'єкт владних повноважень» («суб'єкт публічного адміністрування») слід оцінювати не з інституційного, а з функціонального аспекту. Інакше кажучи, визначальним для віднесення того чи іншого органу (особи) до суб'єктів владних повноважень (суб'єкт публічного адміністрування) є не лише його місце в системі публічної влади, а і функції, які ним виконуються, й такі функції мають бути пов'язані зі здійсненням публічного адміністрування [13, с. 162].

На підставі зазначеного пропонуємо під поняттям «суб'єкт владних повноважень у сфері медичного туризму» розуміти суб'єктів права, які наділені адміністративною компетенцією щодо забезпечення правового регулювання, розвитку, контролю та нагляду у сфері медичного туризму.

Органи, що здійснюють регулювання в галузі туризму, визначено в ст. 7 Закону України «Про туризм» [7]. Йдеться про Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, Верховну Раду Автономної Республіки Крим та Раду міністрів АРК, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, а також інші органи в межах їх компетенції.

Державне агентство розвитку туризму України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується й координується Кабінетом Міністрів України через Міністра інфраструктури і який реалізує державну політику у сфері туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів) [14]. Державне агентство розвитку туризму України є органом ліцензування туроператорської діяльності, оскільки, відповідно до п.24 Положення про Державне агентство розвитку туризму України, видає та анулює ліцензії на право провадження туроператорської діяльності. Крім того, до компетенції Державного агентства розвитку туризму України віднесено ведення ліцензійного Реєстру суб'єктів туроператорської діяльності.

Коло суб'єктів владних повноважень у сфері охорони здоров'я визначено у розділі III «Основи організації охорони здоров'я» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Аналіз ст. 13-14 цього закону доводить, що основу державної політики охорони здоров'я формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, а реалізація державної політики охорони здоров'я покладається на органи виконавчої влади: Кабінет Міністрів України, Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів АРК, місцеві державні адміністрації, а також органи місцевого самоврядування, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад [12]. Важливе значення в адміністративно-правовому регулюванні має Міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) та Національна служба здоров'я України (далі – НСЗУ). У науковій літературі здійснена класифікація суб'єктів адміністративно-правового регулювання у сфері охорони здоров'я, відповідно до якої вони поділяються на: 1. Виконавчо-розпорядчі суб'єкти адміністративно-правового регулювання у сфері охорони здоров'я: а) суб'єкти, повноваження яких ви-

значено в Конституції України (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України); б) суб'єкти, повноваження яких визначено в інших нормативно-правових актах (Міністерство охорони здоров'я України та інші публічно-правові інституції). 2. Консультативно-дорадчі суб'єкти адміністративно-правового регулювання у сфері охорони здоров'я [15, с. 442–443]. Така класифікація повністю відповідає Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та відображає класифікацію залежно від специфіки наданих таким суб'єктам адміністративно-правового регулювання повноважень.

З огляду на зазначених суб'єктів, зауважимо, що переважно вони співпадають з суб'єктами владних повноважень у сфері адміністративно-правового регулювання туристичної діяльності, що передбачені Законом України «Про туризм», але оскільки медичний туризм є специфічним видом туристичної діяльності, пов'язаним зі збереженням та відновленням життя і здоров'я людини, вважаємо, що важливим є визначення кола суб'єктів владних повноважень у сфері медичного туризму на законодавчому рівні з чітким закріпленням функцій таких суб'єктів щодо забезпечення адміністративно-правового регулювання сфери медичного туризму в Україні.

На підставі розглянутих положень законодавства та теоретико-правових підходів до класифікації суб'єктів владних повноважень у сфері туризму та сфері охорони здоров'я, пропонуємо визначити коло суб'єктів владних повноважень у сфері медичного туризму.

Суб'єктами владних повноважень, які забезпечують адміністративно-правове регулювання медичного туризму в Україні, є:

1. *Верховна Рада України*. До виключних повноважень Верховної Ради України у сфері медичного туризму можна віднести: визначення державної політики щодо розвитку медичного туризму, визначення правових засад регулювання відносин у сфері медичного туризму, розробка законодавства у сфері медичного туризму та адаптація його до міжнародних стандартів.

2. *Кабінет Міністрів України*. До виключних повноважень Кабінету Міністрів України у сфері медичного туризму варто віднести: реалізацію державної політики у сфері медичного туризму; державне управління медичним туризмом; розробка та затвердження програм розвитку медичного туризму; розробка та запровадження податкових та митних преференцій суб'єктам медичного туризму; затвердження програм направлення на лікування громадян України закордон; затвердження програми розвитку туризму в Україні і фінансування їх виконання відповідно до бюджетного законодавства; ухвалення нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері медичного туризму; підготовка та подання на розгляд Верховної Ради України як складової частини проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік пропозицій щодо обсягів бюджетних коштів для фінансової підтримки проектів і програм з розвитку туризму та програм щодо направлення громадян України на лікування закордон коштами бюджету; здійснення міжнародного співробітництва у сфері медичного туризму.

3. *Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів – Державне агентство розвитку туризму.* Повноваження цього агентства закріплено в ст. 10 Закону України «Про туризм» [7] та Положенні «Про Державне агентство розвитку туризму України» [14]. Серед основних повноважень вказаного агентства, що відносяться до сфери медичного туризму варто виділити такі: залучення до розроблення та виконання програм розвитку туризму і курортів в Україні (п. 3); участь у створенні та веденні Державного кадастру природних лікувальних ресурсів (п. 6); забезпечення координації діяльності курортних закладів (незалежно від форми власності), пов'язаної з використанням лікувальних ресурсів, а також діяльності підприємств, установ та організацій, які обслуговують курорти (п. 14); видача ліцензій на право провадження турсервісної діяльності та ведення ліцензійного реєстру суб'єктів турсервісної діяльності (п. 24); здійснення державного нагляду (контроль) за додержанням турсервісними підприємствами ліцензійних умов провадження турсервісної діяльності (п. 25) [12].

4. *Центральний орган виконавчої влади України у галузі охорони здоров'я – МОЗ України,* серед основних повноважень передбачених Положенням про МОЗ України [16] має повноваження і у сфері медичного туризму, зокрема: розробка нормативно-правових актів у межах своїх повноважень; налагодження співпраці з медичними закладами іноземних держав, у яких лікуються громадяни України шляхом підписання письмових домовленостей (угод, договорів, меморандумів тощо) про співпрацю у сфері охорони здоров'я та забезпечення лікування громадян у таких закладах; затвердження рішення про проведення лікування громадян за кордоном; створення Комісії МОЗ про направлення громадянина на лікування за кордон; координація та здійснення методичного забезпечення діяльності департаментів та управлінь охорони здоров'я обласних державних адміністрацій з метою направлення громадян України за кордон для лікування; здійснення ліцензування (видача, переоформлення та анулювання ліцензій) з медичної практики закладів охорони здоров'я, що є суб'єктами медичного туризму; здійснення оплати лікування громадянина за кордоном в межах бюджетних асигнувань, передбачених законом про Державний бюджет України на відповідний рік, за відповідною бюджетною програмою; здійснення внутрішнього контролю за використанням коштів державного бюджету, виділених на лікування громадян України за кордоном шляхом надання запиту до іноземного закладу охорони здоров'я з метою перевірки платіжних реквізитів та вартості лікування; звернення до іноземних закладів охорони здоров'я, до яких громадяни були направлені на лікування, із запитом про надання інформації щодо обсягів коштів, витрачених на лікування, та (за наявності) щодо залишку коштів, які не були використані іноземним закладом охорони здоров'я на лікування громадян; ведення електронної системи обліку пакетів документів, що надходять на розгляд комісії МОЗ України з питань направлення громадян України на лікування за кордон [17].

У перспективі доцільно розширити компетенцію МОЗ України у сфері медичного туризму. Вважаємо, що МОЗ України необхідно додатково наділити такими функціями: по-перше, ліцензування діяльності компаній-провайдерів у

сфері медичного туризму. Наша позиція ґрунтується на тому, що виключним видом діяльності таких суб'єктів господарювання є саме консультування та організація надання медичної допомоги за кордоном. Тому для цього необхідні відповідні знання у сфері медицини та знання щодо специфіки діагностики та лікування залежно від діагнозу. Фактично компанії-провайдери у сфері медичного туризму виконують функції туристичного оператора, а діяльність туристичного оператора підлягає ліцензуванню; по-друге, створення та ведення реєстру компаній-провайдерів у сфері медичного туризму.

5. *Центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення* – НСЗУ. Повноваження НСЗУ визначено в Положенні про НСЗУ [18]. Оскільки, відповідно до п.1 та п.2, НСЗУ здійснює реалізацію державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення та виконання функцій замовника медичних послуг і лікарських засобів за програмою медичних гарантій, його функції поширюються і на сферу регулювання медичного туризму. Йдеться про встановлення цінової політики на послуги, що надаються закладами охорони здоров'я України для іноземців, осіб без громадянства та біженців. У такому разі є певна незгодженість, оскільки до іноземців, що на законних підставах перебувають на території України, застосовується національний режим юрисдикції¹, і на підставі цього вони можуть безоплатно отримувати медичну допомогу в закладах охорони здоров'я комунальної або державної власності, як і громадяни України. Тому перспективним напрямом доопрацювання законодавства є розроблення концепції щодо порядку та вартості надання медичної допомоги іноземцям, особам без громадянства та біженцям у закладах охорони здоров'я комунальної та державної форми власності.

6. *Міністерство закордонних справ України* сприяє МОЗ України у налагодженні співпраці з медичними закладами держав іноземних держав, у яких лікуватимуться громадяни України [19]. Міністерство закордонних справ України здійснює пошук необхідного іноземного закладу охорони здоров'я з метою подальшого направлення громадянина на лікування в установленому порядку, у разі, якщо в МОЗ відсутні письмові домовленості з іноземними закладами охорони здоров'я (п.8 Порядку направлення громадян України на лікування за кордон [17]).

7. *Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та інформаційної безпеки* – Міністерство культури та інформаційної політики України, яке забезпечує формування та реалізує державну політику в сфері туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів).

¹ Відповідно до ст. 11 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають на території України, особи, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, користуються такими ж правами і несуть такі ж обов'язки у сфері охорони здоров'я, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами чи законами України.

8. Рахункова палата України здійснює аудит використання коштів державного бюджету, виділених МОЗ України для лікування громадян України за кордоном.

9. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері медичного туризму передбачено в п.3 Порядку направлення громадян України на лікування за кордон [17], відповідно до якого, МОЗ АРК, структурні підрозділи з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади на підставі клопотання високоспеціалізованих багатoproфільних або однопрофільних закладів охорони здоров'я, протягом 10 робочих днів забезпечують підготовку та подають до МОЗ України в електронній формі за допомогою системи електронної взаємодії органів виконавчої влади необхідний для лікування закордоном пакет документів. Крім того, місцеві державні адміністрації взаємодіють з медичними закладами та громадськими організаціями з метою розвитку медичного туризму на певній території. Наприклад, Дніпровський Медичний Кластер, який діє за підтримки Дніпропетровської обласної державної адміністрації, в рамках підписаного Меморандуму про співпрацю (№ 72/0/13-21 від 28.04.2021 р.), яка полягає в спільній та узгодженій колаборації в реалізації проєктів (програм) з розвитку в регіоні медично-оздоровчого туризму та суміжних з ним галузей, формуванні сприятливого бізнес-клімату області та його просування, що передбачає координацію спільної діяльності, підтримку ініціатив, залучення інвесторів, меценатських організацій та фондів, наукових організацій тощо [20].

10. Органи місцевого самоврядування, а також інші органами в межах їх компетенції. Відповідно до ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» органи місцевого самоврядування здійснюють планування розвитку мережі закладів охорони здоров'я комунальної форми власності, приймають рішення про створення, припинення, реорганізацію чи перепрофілювання закладів охорони здоров'я самостійно з урахуванням плану розвитку госпітального округу. Органи місцевого самоврядування сприяють розвитку медичного туризму на певній території. Наприклад, у 2021 році був створений Львівський медичний кластер, який взаємодіє із регіональною владою, зокрема Департаментом охорони здоров'я Львівської ОДА та Управлінням охорони здоров'я Львівської міської ради [21].

Висновки. На підставі викладеного, вважаємо, що актуальним та малодослідженим на теоретико-правовому рівні є питання щодо вивчення правового становища суб'єктів владних повноважень у сфері медичного туризму та їх компетенції.

Під поняттям «суб'єкт владних повноважень у сфері медичного туризму» пропонуємо розуміти суб'єктів права, що наділені адміністративною компетенцією щодо забезпечення адміністративно-правового регулювання, розвитку, контролю та нагляду у сфері медичного туризму.

Закон України «Про туризм» є нормативно-правовим актом, що містить загальні засади правового регулювання туристичної діяльності та не відображає специфіку регулювання окремих видів туристичної діяльності, одним з яких є медичний туризм. Тому перспективним є розроблення спеціального нормативно-правового акта – Закону України «Про медичний туризм України». Однією з осо-

бливостей пропонованого Закону України «Про медичний туризм» має стати відображення специфіки правового становища суб'єктів медичного туризму різних рівнів, закріплення їх завдань, повноважень, а також закріплення прав, обов'язків і державних гарантій.

На підставі аналізу Закону України «Про туризм», Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та інших нормативно-правових актів визначено суб'єктів владних повноважень, які забезпечують адміністративно-правове регулювання медичного туризму в Україні. До таких суб'єктів відносяться: Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів – Державне агентство розвитку туризму; центральний орган виконавчої влади України у галузі охорони здоров'я – МОЗ України; центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення – НСЗУ; Міністерство закордонних справ України; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та інформаційної безпеки – Міністерство культури та інформаційної політики України; Рахункова палата України; місцеві державні адміністрації; органи місцевого самоврядування, а також інші органи в межах їх компетенції.

Окрім дослідження правового становища суб'єктів владних повноважень у сфері медичного туризму, перспективними напрямками наукових досліджень, на нашу думку, є дослідження проблематики забезпечення адміністративно-правового регулювання медичного туризму.

Використані джерела:

1. Подзіров А. О. Теоретико-правові підходи до визначення змісту поняття «медичний туризм». *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4 (91). С. 147–157.
2. Теремецкий В. И., Муzychuk A. H., Салманова Е. Ю., Казначеева Д. В., Кньш С. В. Укрепление договорных начал в правоотношениях между пациентом и лечебным заведением при реформировании системы здравоохранения в Украине. *Georgian Medical News*. 2018. № 11(284). С. 155–159.
3. Теремецкий В. И., Ковальчук А. Ю., Федоренко Т. В., Орловская И. Г., Слюсар К. С. Формирование правовой базы для урегулирования различных видов взаимоотношений в сфере трансплантологии и её общих принципов. *Georgian Medical News*. No 2 (287). 2019. P. 147–152.
4. Теремецкий В. И., Румянцев О. П. Административно-правовые та биоэтические питання ксенотрансплантации в Україні. *Наукові записки. Серія: Право*. 2021. Вип. 10. С. 45–48.
5. Гнедик С. С. Правове регулювання господарської діяльності у сфері медичного туризму: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2020. 238 с.
6. Семенова М. В. Господарсько-правове регулювання туристичної діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. 20 с.

7. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР в редакції від 16.10.2020 року. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 01.02.2022).

8. Подзіров А. О. Правова природа відносин у сфері медичного туризму. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2021. Вип. 4 (96). С. 205-216.

9. Гнедик Є. Засоби регулюючого впливу держави у сфері медичного туризму. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 80-86.

10. Бевзенко В. Суб'єкти владних повноважень: поняття, ознаки, види. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/SVP_18_09_2020_VBevzenko.pdf.

11. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV в редакції від 05.08.2021 року. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>. (дата звернення: 25.01.2022)

12. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ станом на 20.10.2021 року. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>. (дата звернення: 01.02.2022).

13. Мельник Р.С. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 376 с.

14. Положення про Державне агентство розвитку туризму : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1162 станом на 01.12.2021р. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2019-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 16.02.2022)

15. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. Вид. 3-тє, перероб. та доп. Київ : Атіка, 2011. 624 с.

16. Положення про Міністерство охорони здоров'я України : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267 станом на 24 січня 2020 р. № 90 *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL : <https://moz.gov.ua/polozhenja-pro-ministriv>. (дата звернення: 16.02.2022)

17. Порядок направлення громадян України для лікування за кордон : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1079 станом на 12.03.2020 року. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1079-2017-%D0%BF#n15>. (дата звернення: 16.02.2022)

18. Положенні про Національну службу здоров'я України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1101 станом на 19.10.2021 року. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 16.02.2022)

19. Про забезпечення організації направлення громадян України для лікування за кордон : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1079 станом на 12.03.2020 року. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1079-2017-%D0%BF#n15>. (дата звернення: 16.02.2022)

20. Дніпровський Медичний Кластер. *Офіційний сайт Дніпропетровської обласної державної адміністрації*. URL : <https://adm.dp.gov.ua/turistichnij-kraj/medichnij-turizm-dnipropetrovshchini/dniprovskij-medichnij-klaster>. (дата звернення: 16.02.2022)

21. Створення Львівського кластеру медичного бізнесу. URL: <https://bc-club.org.ua/events/stvorennja-lvivskogo-klasteru-medychnogo-biznesu1657.htm>. (дата звернення: 16.02.2022)

References:

1. Podzirov, A. O. (2020). Teoretyko-pravovi pidkhyody do vyznachennia zmistu poniatia «medychnyi turyzm». *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*, 4 (91), 147-157. [in Ukrainian].
2. Teremeckij, V. I., Muzychuk, A. N., Salmanova, E. Yu., Kaznacheeva, D. V., Knysh, S. V. (2018) Ukreplenie dogovornyh nachal v pravootnosheniyah mezhdru pacientom i lechebnym zavedeniem pri reformirovaniy sistemy zdruvoohraneniya v Ukraine. *Georgian Medical News*, 11(284), 155–159. [in Ukrainian].
3. Teremeckij V. I., Kovalchuk, A. Yu., Fedorenko, T. V., Orlovskaya, I. G., Slyusar, K. S. (2019) Formirovaniye pravovoy bazy dlya uregulirovaniya razlichnykh vidov vzaimo otnosheniy v sfere transplantologii i eyo obshih principov. *Georgian Medical News*, 2 (287), 147–152. [in Ukrainian].
4. Teremetskiy, V. I., Rumiantsev, O. P. (2021) Administratyvno-pravovi ta bioechnychni pytannia ksenotransplantatsii v Ukraini. *Naukovi zapysky. Seriya: Pravo- Scietyfsc notes. Serses: Lav. Vyp. 10*, 45–48. [in Ukrainian].
5. Hnedyk, Ye. S. (2020). Pravove rehuliuvaniya hospodarskoi diialnosti u sfery medychnoho turyzmu. *Candidate's thesis*. Vinnytsia: Donetskiy natsionalnyy universytet imeni Vasylia Stusa. [in Ukrainian].
6. Semenova, M. V. (2017). Hospodarsko-pravitateove rehuliuvaniya turystychnoi diialnosti. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kharkiv : Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. [in Ukrainian].
7. Pro turyzm: Zakon Ukrainy vid 15.09.1995 No 324/95-VR v redaktsii vid 16.10.2020. (2020) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiinyi sait - Verkhovna Rada of Ukraine. Official site*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
8. Podzirov, A. O. (2021). Pravova pryroda vidnosyn u sfery medychnoho turyzmu. *Visnyk Luganskogo derzhaonogo universytetu vnutrishnikh sprav im. E.O. Didorenka - Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs of E. Didorenko*, 4(96), 205-216. [in Ukrainian].
9. Gnedyk, Ye. S. (2019). Zasoby reguluyuyuchogo vplyvu derzhavy u sfery medychnoho turyzmu. *Pidpryyemnyctvo, gospodarstvo i pravo – Entrepreneurship. Economy and Law*. 4. 80-86. [in Ukrainian].
10. Bevzenko, V. Subyekty vladnyh povnovazhen: ponyattya, oznaky, vydy. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/SVP_18_09_2020_VBevzenko.pdf.
11. Kodeks administratyv'nogo sudochy`nstva Ukrainy` vid 06.07.2005 r. No 2747-IV v redaktsii vid 05.08.2021 roku. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiinyi sait – Verkhovna Rada of Ukrainian. Official site*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>. [in Ukrainian].
12. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia: Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 No 2801–XII v redaktsii vid 20.10.2021. (2021) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiinyi sait - Verkhovna Rada of Ukraine. Official site*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>. [in Ukrainian].
13. Melnyk, R. S. (2019) Zagalne administratyvne pravo v pytanniyax i vidpovydyax : Navch. posib. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
14. Polozhennya pro Derzhavne agentstv rozvy`tku tury`zmu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 grudnya 2019 r. No 1162 stanom na 01.12.2021r. (2019) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiinyi sait - Verkhovna Rada of Ukraine. Official site*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2019-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
15. Stecenko, S. G. (2011). Administratyvne pravo Ukrainy: navch. posib. Vy`d. 3-tye, pererob. ta dop. Kyiv : Atika,. 624 . [in Ukrainian].

16. Polozhennya pro Ministerstvo oxorony zdorovya Ukrayiny : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 25 bereznya 2015 r. No 267 stanom na 24 sichnya 2020 r. No 90. (2015) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiynyi sait - Verkhovna Rada of Ukraine. Official site.* URL : <https://moz.gov.ua/polozhennja-pro-ministriv>. [in Ukrainian].

17. Poryadok napravlennya gromadyan Ukrayiny dlya likuvannya za kordon : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 27 grudnya 2017 r. No 1079. (2017) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiynyi sait - Verkhovna Rada of Ukraine. Official site.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1079-2017-%D0%BF#n15>. [in Ukrainian].

18. Polozhenni pro Nacionalnu sluzhbu zdorovya Ukrayiny : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 27 grudnya 2017 r. No 1101. (2017) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiynyi sait - Verkhovna Rada of Ukraine. Official site.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].

19. Pro zabezpechennya organizaciyi napravlennya gromadyan Ukrayiny dlya likuvannya za kordon : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 27 grudnya 2017 r. No 1079 (2017) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiynyi sait - Verkhovna Rada of Ukraine. Official site.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1079-2017-%D0%BF#n15>. [in Ukrainian].

20. Dniprovskiy Medychnyi Klaster. Ofitsiynyi sait Dnipropetrovskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. URL : <https://adm.dp.gov.ua/turistichnij-kraj/medichnij-turizm-dnipropetrovshchini/-dniprovskij-medichnij-klaster>. [in Ukrainian].

21. Stvorennia Lvivskoho klasteru medychnoho biznesu. URL : <https://bc-club.org/events/stvorennja-lvivskogo-klasteru-medychnogo-biznesu1657.html>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.02.2022

Teremetskyi V., Doctor of Law, Professor, Professor of Civil Law and Procedure Department West Ukrainian National University (Ternopil, Ukrainian)

Podzirov A., Judge of the Lutskiy City District Court of the Volyn Region (Lutsk, Ukraine)

LEGAL STATUS OF POWER ENTITIES IN THE FIELD OF MEDICAL TOURISM

The author of the article has noted that medical tourism is characterized by a combination of public and private law entities based on the multifaceted private and public legal nature of public relations in the field of medical tourism. It is the public law entities – the subjects of authoritative power play a key role in ensuring administrative and legal regulation of medical tourism in Ukraine.

The author has established the lack of thorough theoretical and legal research, the subject matter of which is the legal status of the subjects of authoritative power in the field of medical tourism. The definition of the concept of “subject of authoritative power in the field of medical tourism” has been formulated.

The subjects of authoritative power that ensure administrative and legal regulation of medical tourism in Ukraine have been determined on the basis of the analysis of the Law of Ukraine “On Tourism”, the Law of Ukraine “Fundamentals of the Legislation of Ukraine on Health Care” and other regulations. Such entities include: the Verkhovna Rada of Ukraine; the Cabinet of Ministers of Ukraine; the central agency of executive power that ensures the formation of the state policy in the field of tourism and resorts – the State Agency for Tourism Development; the central agency of executive power of Ukraine in the field of health care – the Ministry of Health of Ukraine; the central executive agency that implements the state policy in

the field of state financial guarantees of medical care of the population – the National Health Service of Ukraine; the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine; the central agency of executive power that ensures the formation and implementation of the state policy in the fields of culture and information security – the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine; Accounting Chamber of Ukraine; local state administrations; local self-government agencies, as well as other agencies within their competence. The author has substantiated the necessity for developing a special regulatory legal act – the Law of Ukraine “On Medical Tourism of Ukraine”. One of the features of the suggested Law of Ukraine “On Medical Tourism” should be to reflect the specifics of the legal status of medical tourism entities at different levels, consolidation of their tasks, powers, as well as consolidation of the rights, responsibilities and state guarantees.

Keywords: medical tourism, wellness tourism, legal regulation of tourist activity, subjects of authoritative power, administrative and legal regulation.

DOI: 10.33766/2524-0323.97.181-189

УДК 347.44:[615.038]:347.51

Утехін І. Б., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри фундаментальних юридичних дисциплін приватного вищого навчального закладу «Буковинський університет» (м. Чернівці, Україна)

e-mail: utehin.igor2017@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3937-4523>

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОГОВОРОМ НА ПРОВЕДЕННЯ КЛІНІЧНИХ ВИПРОБУВАНЬ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Стаття присвячена дослідженню питання відповідальності за договором на проведення клінічних випробувань лікарських засобів. Указано, що відповідальність за цим договором відрізняється від звичайних мінових договорів (купівля-продаж, підряд, послуги). Причиною є специфічність цього правочину. Це етичний елемент, що знаходить прояв у відповідальності за цим зобов'язанням. Відповідальність диференціюється на договірну та позадоговірну. Наявність двох видів відповідальності є наслідком наявності етичного елементу в договорі. На відміну від звичайного договору на проведення науково-дослідних робіт, де має місце лише договірна відповідальність, відповідальність за договором на проведення клінічних випробувань лікарських засобів регламентується різними положеннями ЦК України (Гл. 62 та §3 Гл. 82). Як правило, настає договірна відповідальність. Вона зводиться до відшкодування збитків та сплати санкцій контрагентами. Це відповідальність за порушення різновиду договору на проведення науково-дослідних робіт. У випадку з позадоговірною відповідальністю має місце виняток. Як відомо, у клінічному випробуванні все прогнозовано: очікуваний необхідний дослідникам позитивний результат, наявне піклування про здоров'я і життя пацієнта-добровольця, клінічні випробування не мають на меті заподіяння йому шкоди. Ні клінічні випробування, ні ліки не належать до джерел підвищеної небезпеки. Медичний ризик протягом їх проведення є мінімальним або незначним. Перш за все, дбають про